

EUROPOS CENTRINIS BANKAS

EUROSISTEMA

LT

ECB-PUBLIC

EUROPOS CENTRINIO BANKO NUOMONĖ

2022 m. liepos 1 d.

dėl kredito reikalavimų, pateiktų kaip įkaitas, naudojimo centrinio banko operacijose
(CON/2022/23)

Ižanga ir teisinis pagrindas

2022 m. gegužės 19 d. Europos Centrinis Bankas (ECB) gavo Lietuvos Respublikos finansų ministerijos prašymą pateikti nuomonę dėl su nekilnojamoju turtu susijusio kredito įstatymo Nr. XII-2769 pakeitimo įstatymo projekto ir dėl vartojimo kredito įstatymo Nr. XI-2153 pakeitimo įstatymo projekto (toliau – įstatymų projektai).

ECB kompetencija teikti nuomonę yra grindžiama Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 127 straipsnio 4 dalimi ir 282 straipsnio 5 dalimi ir 1998 m. birželio 29 d. Tarybos sprendimo 98/415/EB dėl nacionalinių institucijų konsultavimosi su Europos Centrinio Banku teisės akto projekto nuostatų klausimais¹ 2 straipsnio 1 dalies trečia ir penkta įtraukomis, kadangi įstatymų projektai yra susiję su Lietuvos banku ir su mokėjimo ir atsiskaitymų sistemomis. Vadovaudamasi Europos Centrinio Banko darbo reglamento 17 straipsnio 5 dalies pirmuoju sakiniu, Valdančioji taryba priėmė šią nuomonę.

1. Įstatymų projektų tikslas

1.1 Kaip pažymėta prašyme pateikti nuomonę ir įstatymų projektų aiškinamajame rašte, pagrindinis įstatymų projektų tikslas yra išplėsti Lietuvos banko galimybes perimti teises ir pareigas pagal vartojimo kredito ir pagal su nekilnojamoju turtu susijusio kredito, suteikto asmeninėms, šeimos, namų ūkio reikmėms, sutartis (toliau – gyventojams suteikto su nekilnojamoju turtu susijusio kredito sutartys)², jeigu teises pagal šias sutartis Lietuvos bankui įkeitęs finansų rinkos dalyvis neįvykdo savo įsipareigojimų. Kaip numato dabar galiojantys Lietuvos Respublikos teisės aktai, teisės ir pareigos pagal esamas vartojimo kredito ir gyventojams suteikto su nekilnojamoju turtu susijusio kredito sutartis gali priklausyti ir jas galima perleisti tik į viešąjį kredito davėjų ir atitinkamai į viešąjį vartojimo kreditų davėjų sąrašą įrašytiems asmenims. Lietuvos bankas nėra įtrauktas į šiuos sąrašus ir todėl tokie ribojimai apriboja Lietuvos banko galimybes realizuoti minėtus reikalavimus tais atvejais, kai jie buvo pateikti kaip įkaitas vykdant Eurosistemos pinigų politikos operacijas arba Lietuvos bankui teikiant likvidumo paskolas.

¹ 1998 m. birželio 29 d. Tarybos sprendimas 98/415/EB dėl nacionalinių institucijų konsultavimosi su Europos Centrinio Banku teisės akto projekto nuostatų klausimais (OL L 189, 1998 7 3, p. 42).

² Lietuvos Respublikos su nekilnojamoju turtu susijusio kredito įstatymo Nr. XII-2769 2 straipsnio 2 dalies 1 punkte numatyta, kad įstatymas netaikomas kredito sutartims, pagal kurias kreditas suteikiamas ne kredito gavėjams. 3 straipsnio 13 punkte kredito gavėjas apibrėžiamas kaip fizinis asmuo, kuris siekia sudaryti arba sudaro kredito sutartį asmeninėms, šeimos, namų ūkio, bet ne verslo ar profesinėms reikmėms, taip iš esmės apribojant įstatymo taikymą tik gyventojams suteiktų su nekilnojamoju turtu susijusių kreditų atžvilgiu.

- 1.2 Įstatymų projektuose numatyta, kad tais atvejais, kai atlikdamas savo funkcijas Lietuvos bankas perima teises ir pareigas pagal vartojimo kredito ir gyventojams suteikto su nekilnojamoju turtu susijusio kredito sutartis iš kredito davėjo, Lietuvos bankui netaikomas teisinis apribojimas perleisti teises ir pareigas pagal esamas vartojimo ir gyventojams suteikto su nekilnojamoju turtu susijusio kredito sutartis tik į viešąjį vartojimo kredito davėjų sąrašą arba tik į viešąjį kredito davėjų sąrašą įrašytam asmeniui.
- 1.3 Kaip pažymėta įstatymų projektų aiškinamajame rašte, pagal įstatymų projektus Lietuvos bankui sudaromos sąlygos perimti įkeistus vartojimo kredito ir gyventojams suteikto su nekilnojamoju turtu susijusio kredito reikalavimus ir sukuriama teisinės sąlygos realizuoti įkaitą, kurį sudaro šie kredito reikalavimai, centrinio banko sandorio šaliai neįvykdžius įsipareigojimų.

2. Bendros pastabos

- 2.1 Kredito reikalavimai kaip tinkamas įkaitas Eurosistemos pinigų politikos operacijoms ir dienos paskolos operacijoms priimami nuo 2007 m. sausio 1 d.³. Galimybės priimti tinkamus kredito reikalavimus apimtis buvo išplėsta taikant papildomų kredito reikalavimų (PKR) sistemą, pagal kurią tam tikros papildomos kredito reikalavimų rūšys, pvz., gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto hipoteka ar vartojimo paskolos, tam tikrose euro zonos valstybėse taip pat gali būti laikomos tinkamu įkaitu, jeigu jos atitinka tam tikrus papildomus kriterijus. Lietuvos bankas yra vienas iš šia galimybe pasinaudojusių Eurosistemos centrinių bankų⁴.
- 2.2 Įstatymų projektų nuostatomis siekiama panaikinti teisinę ir finansinę riziką, susijusią su kredito reikalavimais, kuriuos Lietuvos bankas priima kaip įkaitą. Šiuo požiūriu dabartiniai apribojimai apsunkina įkaito (vartojimo kredito ir gyventojams suteikto su nekilnojamoju turtu susijusio kredito) realizavimo procesą. Vadovaujantis Europos centrinių bankų sistemos ir Europos Centrinio Banko statuto 18 straipsnio 1 dalies antroje įtraukoje įtvirtintu reikalavimu, ECBS centrinių bankų vykdomas lėšų skolinimas turi būti užtikrintas pakankamu įkeitimu. Kredito reikalavimų atveju šis reikalavimas *inter alia* reiškia tai, kad kredito reikalavimai turi būti įkeisti tinkamai ir kad kitai sandorio šaliai neįvykdžius įsipareigojimų kredito reikalavimus turi būti galima nedelsiant realizuoti⁵.
- 2.3 ECB pritaria siūlomoms nuostatomis, pagal kurias panaikinami apribojimai Lietuvos bankui perimti teises ir pareigas pagal vartojimo kredito ir gyventojams suteikto su nekilnojamoju turtu susijusio kredito reikalavimus, kadangi taip praplečiamas įkaitu galinčio būti turto spektras ir padaugėja įkaito, kuris gali būti panaudotas vykdant Eurosistemos pinigų politikos ir dienos paskolos operacijas Lietuvos banko PKR sistemos kontekste, taip pat Lietuvos banko teikiamos skubios paramos likvidumui padidinti operacijų kontekste. Pasiūlyti daliniai pakeitimai praplės finansų rinkos dalyvių galimybes esant poreikiui gauti skubią paramą likvidumui padidinti. Be to, išplėsdami tinkamo įkaito rūšių, kurių atžvilgiu Lietuvos bankas gali teikti kreditą skubios paramos likvidumui padidinti

³ Žr. ECB, 2005 m. liepos mėn. ECB valdančiosios tarybos priimtus sprendimus (greta sprendimų, kuriais nustatomos palūkanų normos) ir 2005 m. liepos 22 d. ECB pranešimą spaudai „Eurosistemos įkaito sistema: antrinės rinkos neturinčio turto įtraukimas į Bendrąjį sąrašą“, paskelbtus ECB interneto svetainėje www.ecb.europa.eu.

⁴ Žr. ECB pranešimą „Kas yra papildomų kredito reikalavimų (PKR) sistemos?“, paskelbtą ECB interneto svetainėje: www.ecb.europa.eu.

⁵ Žr. 2014 m. gruodžio 19 d. Europos Centrinio Banko gairių (ES) 2015/510 dėl Eurosistemos pinigų politikos sistemos įgyvendinimo (ECB/2014/60) (OL L 91, 2015 4 2, p. 3) 99 straipsnį.

operacijoms, sąrašą įstatymų projektai turėtų prisidėti prie Lietuvos finansų sistemos stabilumo palaikymo.

- 2.4 Gairių (ES) 2015/510 (ECB/2014/60) VI priedo I skirsnyje numatyta galimybė kredito reikalavimus naudoti tarpvalstybiniu mastu. Nors Lietuvos kredito reikalavimų paklausa tarpvalstybiniam naudojimui šiuo metu yra ribota, tačiau neatmestina galimybė, kad tokia paklausa ateityje išaugtų. Pastaraisiais metais kitos euro zonos valstybės narės konsultavosi su ECB dėl teisės aktų projektų nuostatų, skirtų apsaugoti Eurosistemos nacionalinius centrinius bankus (NCB) nuo tam tikros teisinės rizikos, su kuria jie gali susidurti, naudojant kredito reikalavimus kaip įkaitą centrinio banko operacijose, pvz., nuostatos, pagal kurias neleidžiamas teisių įskaitymas naudojant kredito reikalavimus kaip įkaitą centrinio banko operacijose. Nors tam tikrų valstybių narių parengtomis teisės aktų projektų nuostatomis apsaugą buvo siūloma taikyti tik tos konkrečios valstybės narės centriniui bankui, kelios valstybės narės pasiūlė šią apsaugą taikyti ECB ir kitiems Europos centrinių bankų sistemos (ECBS) nacionaliniams centriniams bankams⁶. Atsižvelgdamas į tai, ECB ragina besikonsultuojančią instituciją apsvarstyti ir išplėsti įstatymų projektais suteikiamą apsaugą ECB ir kitiems ECBS nacionaliniams centriniams bankams, ypač turint omenyje, kad ateityje Lietuvos kredito reikalavimai kaip įkaitas galės būti naudojami tarpvalstybiniu lygmeniu Eurosistemos kredito operacijose.
- 2.5 Įstatymų projektais panaikinami apribojimai Lietuvos bankui perimti teises ir pareigas pagal vartojimo kredito ir gyventojams suteikto su nekilnojamoju turtu susijusio kredito sutartis. Šį tikslą siūloma pasiekti netaikant Lietuvos bankui reikalavimo būti įtrauktam į viešuosius vartojimo kredito davėjų ir kredito davėjų sąrašus, kai Lietuvos bankui perleidžiamos teisės ir pareigos pagal esamas vartojimo kredito ir gyventojams suteikto su nekilnojamoju turtu susijusias kredito sutartis. ECB atkreipia dėmesį, kad vadovaujantis pažodiniu įstatymų projektų teksto aiškinimu, ši išimtis taikoma ne tik tais atvejais, kai įkaitas perleidžiamas Lietuvos banko nuosavybėn, bet taip pat ir vėliau, kai Lietuvos bankas, realizuodamas savo, kaip įkaito turėtojo teises, parduoda kredito reikalavimus trečiajam asmeniui, neįtrauktam į viešuosius vartojimo kredito davėjų ir kredito davėjų sąrašus. Šiuo požiūriu įstatymų projektų aiškinamajame rašte nurodyta, kad Lietuvos bankas privalo užtikrinti, kad teises ir pareigas pagal esamas vartojimo kredito ir gyventojams suteikto su nekilnojamoju turtu susijusio kredito sutartis jis perleidžia įtrauktiems į viešuosius vartojimo kredito davėjų ir kredito davėjų sąrašus asmenims. Formaliai taikant šias projekte suformuluotas nuostatas, gali kilti abejonių, ar įstatymų projektų formuluotė atitinka besikonsultuojančios institucijos ketinimus. Dėl šios priežasties besikonsultuojanti institucija turėtų apsvarstyti, ar teisinio tikrumo tikslais nevertėtų dar labiau patikslinti įstatymų projektų formuluotes, kad būtų užtikrintas visiškas šių teisės aktų veiksmingumas ir siekiami tikslai. Šiame kontekste pažymėtina, kad naudojant kredito reikalavimus kaip įkaitą Eurosistemos pinigų politikos ir dienos paskolos operacijoms, tinkamumo kriterijumi yra ribojimų naudoti ir realizuoti kredito reikalavimus nebuvimas⁷. Todėl apribojus Lietuvos banko galimybes perleisti teises ir pareigas pagal esamas vartojimo kredito ir gyventojams suteikto su nekilnojamoju turtu susijusio kredito sutartis tik asmenims, įtrauktiems į viešuosius vartojimo kredito davėjų ir kredito

⁶ Žr. Nuomonės CON/2016/37 2.3 dalį ir Nuomonės CON/2017/1 5.1 dalį. Visos ECB nuomonės paskelbtos interneto svetainėje EUR-Lex.

⁷ 2014 m. gruodžio 19 d. Europos Centrinio Banko gairių (ES) 2015/510 dėl Eurosistemos pinigų politikos sistemos įgyvendinimo (ECB/2014/60) (OL L 91, 2015 4 2, p. 3) 104 straipsnis.

davėjų sąrašus, šis kriterijus nebūtų tenkinamas. Siekiant užtikrinti, kad vartojimo kredito ir gyventojams suteikto su nekilnojamuoju turtu susijusio kredito reikalavimai būtų tinkami pinigų politikos ir dienos paskolos operacijoms, įstatymų projektuose turėtų būti numatyta, kad reikalavimas perleisti kredito reikalavimus tik asmenims, įtrauktiems į viešuosius vartojimo kredito davėjų ir kredito davėjų sąrašus, netaikomas Lietuvos bankui ir, jei taikytina, ECB ir kitiems ECBS nacionaliniams centriniais bankams.

Nuomonė bus paskelbta interneto svetainėje EUR-Lex.

Priimta Frankfurte prie Maino 2022 m. liepos 1 d.

[parašas]

ECB Pirmininkė

Christine LAGARDE